

FAQ's

Cultureel Vermogen is *open source*: het wordt in de praktijk verder ontwikkeld door gebruikers. Ook deze handreiking en de antwoorden op de veelgestelde vragen staan dus open voor reactie, verbetering en commentaar.

Welk cultuurbegrip wordt in Cultureel Vermogen gehanteerd?

Cultuur wordt hier niet aangeduid als verzameling culturele producten, kunstwerken of erfgoed. En ook niet als set culturele waarden of normen. Cultuur wordt hier gezien als proces, “voorwaardelijk” voor het ontstaan van *elk* cultureel product en *elke* culturele waarde. Cultureel Vermogen is het vermogen om aan dat proces mee te doen en bij te dragen.

Is cultureel vermogen hetzelfde als creatief vermogen?

Creatief vermogen gaat over creativiteit: het vermogen *van* individuele mensen om iets nieuws te kunnen bedenken of maken. Cultureel vermogen richt zich op het proces *tussen* mensen (dat we met onze professionele inzet kunnen verbinden en verrijken).

Werken aan cultureel vermogen spreekt de creativiteit van mensen aan. Maar dat gebeurt niet alleen dáár: ook in bijvoorbeeld de wetenschap en sport wordt de creativiteit van mensen uitgedaagd.

Bedoelen we met cultureel vermogen hetzelfde met als cultuurparticipatie?

Cultureel vermogen biedt een specifieke kijk op *hoe participatie werkt*. Daarmee komt dat begrip in een ander daglicht te staan.

Participatie lijkt op het eerste gezicht een neutrale term, maar is dat in de praktijk meestal niet. Want het verwijst al snel naar ‘iets’ waarin moet worden geparticipeerd. Vaak gaat het dan om deelname of bezoek aan *specifieke* cultuurproducten of activiteiten.

Cultureel Vermogen richt de blik op het verbinden en het verrijken van het culturele proces tussen mensen. Dat betekent dat er *altijd* aansluiting is bij een cultureel proces dat er bij die mensen al is. Zo biedt Cultureel Vermogen een referentiekader om te werken aan de verbreding en verdieping van de cultuurparticipatie van *alle* mensen.

Is cultureel vermogen hetzelfde als inclusiviteit?

Ook inclusiviteit is geen neutrale term. Net als participatie verwijst het al snel naar ‘iets’ waarin mensen betrokken moeten worden.

Als je werkt aan cultureel vermogen dan sluit je aan bij wat er is. Het gaat er niet om mensen naar de ‘bron’ van cultuur te brengen; mensen *zijn* de bron van cultuur. Vanuit dat vertrekpunt verliest inclusiviteit als term zijn relevantie.

Is cultureel vermogen hetzelfde als artistiek vermogen?

Met artistiek vermogen wordt meestal bedoeld: de mate waarin mensen zich een specifieke kunstdiscipline eigen hebben gemaakt en zich daarin kunnen uiten. In het referentiekader van Cultureel Vermogen is dat één van de vier elementen van de lemniscaat.

Hoe past Curriculum.nu in het denkraam van Cultureel Vermogen?

Curriculum.nu gaat over vaardigheden die kinderen nodig hebben in hun leven. Cultureel Vermogen biedt een referentiekader om het proces dat nodig is om die vaardigheden te verwerven bespreekbaar te maken: tussen leerkrachten, met kunstprofessionals en met buitenschoolse partners.

Hoe past Cultuur en de Spiegel in het denkraam van Cultureel Vermogen?

Er zijn veel overeenkomsten tussen Cultuur in de Spiegel en Cultureel Vermogen, maar ook een paar verschillen.

Cultuur in de Spiegel beschrijft cultuur vanuit cognitie. Cultuuronderwijs is dan onderwijs in het verwerven van cultureel zelfbewustzijn via cognitieve vaardigheden (waarnemen, verbeelden, conceptualiseren en analyseren) en via verschillende media (het lichaam, voorwerpen, taal en grafische tekens of projecties van de werkelijkheid).

Cultureel Vermogen vertrekt niet vanuit van cognitie maar vanuit communicatie – als bron van cognitie. Zo verschuift het accent van het aanleren van zelfreflectie en vaardigheden naar het interactieve proces waarin die zelfreflectie en vaardigheden zich kunnen ontwikkelen. Dat proces speelt zich voor een (belangrijk) deel af buiten het onderwijs. Cultureel Vermogen benoemt bovendien twee elementen in dat proces die in Cultuur in de Spiegel misschien minder aandacht krijgen: (1) samen nieuwe cultuur maken en (2) eigen uitdrukkingsvormen ontwikkelen.

Wat bedoelen we met ‘maat’ en ‘onmaat’?

Als mensen samenleven, dan ontwikkelen zij vanzelf *patronen* waarmee de sociale interactie hanteerbaar en voorspelbaar wordt. Die patronen vormen zich tot een complex van waarden en conventies dat kenmerkend is voor die specifieke groep of samenleving. Pascal Gielen heeft dat culturele ‘maat’ genoemd. Daartegenover plaatst hij culturele ‘onmaat’, die hij koppelt aan creativiteit en in het bijzonder aan de autonome verbeeldingskracht van kunstenaars: *Cultuur is de alomvattende ‘way of life’ en creativiteit kan daarbinnen (in verschillende domeinen zoals economie, politiek, onderwijs) veranderingen aanbrengen. Echter, alleen binnen de kunsten kan de creativiteit an sich blijvend tot doel worden genomen. Vandaar dat een toonaangevende maat die binnen de kunsten dient gevolgd te worden, paradoxaal die van de onmaat is.*¹

Hoe past het onderscheid tussen kunst en cultuur in Cultureel Vermogen?

Cultureel Vermogen ziet cultuur als een proces van verbeeldend communiceren dat zich voortdurend afspeelt tussen mensen.

We denken dat de kunsten daarin een bijzondere en onmisbare rol spelen omdat (1) kunstenaars ons kunnen gidsen bij het (‘in de diepte’) ontdekken van de bestaande verbeeldingstalen en (2) kunstenaars bij uitstek de ontwikkelaars zijn van *nieuwe* verbeelding en *nieuwe* media. Via de verbeeldende ‘onmaat’ van de kunsten kunnen zij de ‘maat’ van cultuur bewust maken, ter discussie te stellen en openen voor de mogelijkheid dat het anders kan.

Zie ook hierboven: ‘Wat bedoelen we met maat en onmaat?’.

Hoe past de autonomie van de kunstenaar in Cultureel Vermogen?

Het eigen maken (of ontwikkelen) van nieuwe verbeeldingsvormen vraagt om een autonome kunstenaars-*mindset* (zie boven).

---

¹ Gielen, P. (e.a.): *De waarde van cultuur* (2014)

In het raamwerk van Cultureel Vermogen is het domein van de kunsten de diepe culturele dimensie waarin uitdagende ervaringen ontstaan. De andere dimensie is de brede dimensie van ontmoeting met de culturele ander. Beide zijn voor het ontwikkelen van cultureel vermogen van belang.

Welke beleidsvoorwaarden zijn nodig om aan cultureel vermogen te kunnen werken?

Cultureel Vermogen biedt een samenhangend vocabulaire en een raamwerk voor het inrichten van processen en samenwerking. De basiseenheid van het cultuurbeleid zal dan niet langer het “cultureel product” zal zijn, maar de “culturele ontmoeting” – die het cultureel vermogen in en van de samenleving versterkt. Dat vraagt (1) om mensen die de brede en diepe vaardigheden hebben om daaraan inhoudelijk bij te dragen²; (2) om mensen en instituties die het talent en organisatievermogen hebben om mensen en processen bijeen te brengen³; en (3) om regie op maatschappelijke omstandigheden (het “ecosysteem”) die het ontwikkelen van Cultureel Vermogen voor *alle* mensen toegankelijk kan maken⁴. Dat is niet eenvoudig. Cultureel Vermogen kan daarvoor een overkoepelend referentiekader zijn.

Staat je vraag er niet tussen, stel hem hier →
<https://www.lkca.nl/stel-een-vraag/>

Meer informatie over Cultureel Vermogen is te vinden op →
www.lkca.nl/cultureelvermogen

---

² Zie bijvoorbeeld: Heijnen en Haanstra

³ Zie bijvoorbeeld Wilson&Gross, Holden, Heijnen, Otte, Gielen.

⁴ Zie bijvoorbeeld Wilson&Gross, Holden, A.N.D., Demos

Meer lezen?

- A.N.D. (A New Direction): *Creative Ecosystems*
- Bauman, Z.: *Culture in a Liquid Modern World* (2011)
- Belfiore, E. & Bennet, O.: *The Social Impact of the Arts* (2008)
- Benington, J. & Moore, M.: *Creating Public Value* (2011)
- Bunnik, C.: *Naar waarde gewogen* (2011)
- Biesta, G.: *Het prachtige risico van onderwijs* (2015); *Door kunst onderwezen willen worden* (2017)
- Cleveringa, S. (CAL-XL): *Cultuur nieuwe stijl* (2012)
- Drion, G.: *De waarden van sociaal-liberaal cultuurbeleid* (Boekman 95); *De waarde van cultuureducatie* (Boekman 109); *Cultureel Vermogen* (LKCA, 2018)
- Gielen, P. (e.a.): *De waarde van cultuur* (2014)
- Haanstra, F.; *Authentieke cultuureducatie* (C&E 31, 2011)
- Hargreaves, I & Hartley, J. (eds): *The Creative Citizen Unbound* (2016)
- Heijnen, E.: *Remixing the Art Curriculum* (2015)
- Holden, J.: *The Ecology of Culture* (2015)
- LKCA: *Cultuur in de kanteling* (2015)
- Nussbaum, M.: *Mogelijkheden scheppen* (2012)
- Sen, A.: *Development as Freedom* (1999)
- Sennet, R.: *The Craftsman* (2008)
- Van Maanen, H.: *How to Study Art Worlds* (2005)
- Van Heusden, B.: *Cultuur in de Spiegel* (2010); uitwerking SLO (2014)
- Van Heusden, B. & Gielen P. (eds): *Art Education Beyond Art* (2014)
- Wilson, N. & Gross, J. (e.a.): *Towards Cultural Democracy* (2017), *Caring for Cultural Freedom* (2019)